

Vallen de ambitieuze investeringsplannen van de lokale besturen in het water, eenmaal de factuur van Covid-19 wordt gepresenteerd?

Véronique Goossens
Chief Economist, Belfius Bank

ABSTRACT

Covid-19 has an impact on local government finances that should not be underestimated. Municipalities and cities play a crucial role during this crisis and are closest to their citizen as public authorities. Belfius Research developed a new econometric model to calculate the financial impact on local finances. Some local authorities will probably have to adjust their multi-year plans. This may have an impact on the ambitious investment commitments in the years to come.

SAMENVATTING

Covid-19 heeft een niet te onderschatten impact op de financiën van lokale besturen. Steden en gemeenten spelen een cruciale rol tijdens deze crisis en staan als lokale overheid het dichtst bij de burger. Belfius Research ontwikkelde een nieuw econometrisch model om de financiële impact op lokale financiën te berekenen. Sommige lokale besturen zullen waarschijnlijk hun meerjarenplannen moeten bijsturen. En dat heeft mogelijk gevolgen op de ambitieuze investeringsplannen in de komende jaren.

Het mondkapje is zowat het symbool geworden van de nauwe band tussen de lokale besturen en hun burgers tijdens Covid-19. Ze stonden in de eerste lijn om de schokken op te vangen. In rusthuizen en openbare ziekenhuizen, in de openbare ruimte met hun veiligheidspersoneel, in het economische leven met maatregelen om de lokale handel te ondersteunen. Dit komt met een extra kost, gecombineerd met minder inkomsten, ook op

de langere termijn. Belfius Research bracht de mogelijke impact van Covid-19 in kaart op de lokale financiën. We hebben hiervoor een nieuw econometrisch model ontwikkeld, waarin we twee scenario's onderzoeken. Het zal heel wat besturen mogelijk inspireren om hun financiën opnieuw onder de loep te leggen. Daarbij zal vaak de vraag terugkomen of ze hun ambitieuze investeringsplannen voor deze legislatuur moeten terugschroeven.

De pandemie drukt op de gemeentefinanciën via twee kanalen. Enerzijds doen de besturen extra uitgaven – zo kochten ze beschermend medisch materiaal aan of organiseerden ze boodschappendiensten voor ouderen. Anderzijds krijgen ze minder inkomsten binnen tijdens de crisis – zoals de taksen op de horecasector, waarbij bijvoorbeeld terrasbelastingen in heel wat gemeenten zijn kwijtgescholden. Die impact voelen de besturen al in 2020. Anderzijds zal de tijdelijke werkloosheid en het banenverlies de aanvullende personenbelasting aantasten in de komende jaren. Faillissementen op hun grondgebied zullen ongetwijfeld hun weerslag vinden op de opcentiemen op de onroerende voorheffing. Tenslotte is nu alvast duidelijk dat de OCMW's aanzienlijk meer hulpvragen krijgen en die tendens zal nog toenemen.

Om de weerslag op middellange termijn te kunnen inschatten hebben we twee macro-economische scenario's in ons Covid-19 model geïntegreerd. Voor 2020 verwacht Belfius Research een groeikrimp van 10,6 procent en een heropleving van 8,3% in 2021. In een slechter scenario krimpt de economie ruim 3 procentpunt meer en is de heropleving trager. We beseffen dat deze veronderstellingen met vele onzekerheden gepaard gaan. Zo is het momenteel nog onduidelijk hoe zwaar een tweede lockdown kan worden, als die er komt. De inflatie zal over de hele periode laag blijven, is onze inschatting.

Voor Vlaanderen zijn we vertrokken met de meerjarenplannen die de gemeenten voor deze legislatuur in het vizier hadden. We stellen vast dat de meeste gemeenten een buffer konden opbouwen in de voorbije legislatuur en deze kunnen ze nu gebruiken. Anderzijds zetten de specifieke Vlaamse Covid-19 financieringslijnen en de extra federale OCMW-bijdragen de lokale besturen uit de wind. Dit jaar ontvangen ze 232 miljoen extra. Daarmee wordt de negatieve budgettaire weerslag meteen een pak lichter, 22 miljoen met name. In een slecht scenario kan deze echter 390 miljoen bedragen en dan is de lokale buffer helemaal weg.

En dan is er nog de middellange termijnimpact. Die bedraagt voor 2021 en 2022 op zijn minst 100 miljoen. Een deficit is bij een Vlaamse gemeente echter niet zo'n ramp. De regel is om op het einde van de legislatuur een positief saldo over te houden, zodat het volgende bestuur niet in de problemen komt met de afbetalingen van zijn leningen.

We voorzien vooral druk op de gemeentefinanciën van de grote steden en de centrumsteden. Bij enkele van hen zullen de cijfers dit jaar al in negatief terrein belanden. Het zijn precies de steden die de meest ambitieuze investeringsplannen hadden

uitgetekend. Over heel Vlaanderen waren er voor 2 miljard extra engagements. Een aantal van deze investeringen kan in het water vallen, wat een gemiste kans is voor een economische injectie in de lokale economie.

Alle lokale besturen hebben hun eigen gevoeligheden. Centrumsteden zoals Mechelen, Aalst en Roeselare zijn opvallend blootgesteld aan de lokale economische activiteit. Faillissementen op hun grondgebied zullen ze voelen met minder bedrijfstaksen. Samen met de kuststeden halen deze centrumsteden in verhouding tot andere gemeenten ook meer inkomsten uit toerisme en horeca. Die zijn vaak gedeeltelijk weggefallen en de vraag is voor hoe lang nog.

De grote steden zullen dan weer een grotere neerwaartse druk krijgen op de inkomsten uit de aanvullende personenbelasting. In de grote steden zoals Antwerpen en Gent leven nu al meer kansarme gezinnen en mensen zonder een job, waardoor ze verhoudingsgewijs minder personenbelasting innen.

Hoe dan ook valt de weerslag van Covid-19 in ons basis-scenario nog mee voor de Vlaamse gemeenten.

In Brussel ziet de situatie er minder gunstig uit. Daar zou de Covid-19 factuur dit jaar kunnen oplopen van 50 tot 100 miljoen euro. Bovendien waren de Brusselse lokale financiën al licht deficitair bij de start van dit jaar, waardoor het budget nog meer in het rood gaat.

Ook voor de Waalse lokale besturen is de impact niet te verwaarlozen. Alleen voor dit jaar berekenden we een budgetverlies van 45 miljoen in het meest gunstige scenario en 166 miljoen bij een stress-scenario. Dat is 1 tot 3 procent van het globale budget. In Wallonië besliste de voorgedijoverheid net zoals die in Brussel alvast om het verplichte jaarlijkse budgettaire evenwicht van 2020 en 2021 te versoepelen.

Ook hier zien we grote verschillen tussen de lokale besturen, door hun uiteenlopende socio-economische kenmerken. De toeristische trekpleisters in Wallonië krijgen de hardste klappen omdat ze dit jaar een pak minder inkomsten genereren.

Daarnaast worden ook de steden duidelijk geraakt, met vooral hier de instroom van kansarmen en hulpzoekenden bij het OCMW. De verwachtingen zijn dat het aantal hulpvragen er dit en de komende jaren telkens met 10 procent zal stijgen. De federale en gewestelijke overheden deden al een extra injectie van 20 miljoen om de eerste extra instroom mogelijk te maken.

Deze financiële tegenvallers komen bovenop de zwakker wordende trend van de belastinginkomsten in de komende jaren. De taks shift knabbelt aan de gemeente-

inkomsten en net zoals in Vlaanderen tast de vergrijzing de inkomsten van de aanvullende personenbelasting aan. Opvallend is hoe de lokale burgers in dit land de jongste tien jaar een lokale taks shift ondergingen. Het tarief voor de aanvullende personenbelasting daalde terwijl de opcentiemen op de onroerende voorheffing duurder werden.

Nog een uitdaging blijft de pensioenboemerang bij de Waalse en Brusselse gemeenten. De steeds kleiner wordende groep statutaire ambtenaren moet een almaar groter wordende groep aan gepensioneerde statutairen financieren. De extra bijdragen die de gemeenten betalen, zullen tegen het einde van de legislatuur zowat verdubbelen. De Waalse en Brusselse gemeenten staan er daarmee slechter voor dan de Vlaamse. De Vlaamse overheid beloofde immers de helft van hun extra pensioenfactuur te betalen voor een bedrag van een miljard euro over de hele bestuursperiode.

In Wallonië hadden de lokale besturen bijzonder ijverige investeringsplannen klaarliggen, voornamelijk in wegeninfrastructuur en cultuur- en recreatie-uitrusting. Voor dit jaar was bijna 2,5 miljard euro voorzien, een stijging met zowat 30 procent ten opzichte van vorig jaar. Ook Brussel wilde dit jaar een kwart meer investeren. De nood is overal hoog en er is dringend een inhaalbeweging nodig. Maar ook hier speelt onze bekommernis dat de broodnodige investeringsplannen zullen worden bijgevoerd.

Desondanks zou deze bijzondere periode een mooie opportuniteit kunnen zijn om de lokale bestuurs-inrichting ingrijpend te herzien. Na Covid-19 zal de wereld er weer wat anders uitzien en dus kan het voor besturen zinvol zijn om zich af te vragen of de manier waarop alles functioneert nog "futureproof" is. Er liggen kansen voor een digitale overheid, een nieuwe mobiliteit, een innovatief gebruik van de publieke ruimte, de versterking van de sociale cohesie en dit alles vanuit een duurzame visie in al zijn aspecten. Want lokale overheden hebben wel degelijk vele hefboomen en autonomie in handen om voor hun bevolking het verschil te maken.